

EHDOTUS VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI AMMATILLISEN KOULUTUKSEN, LUKIOKOULUTUKSEN JA PERUSOPETUKSEN JÄLKEISEN VALMISTAVAN KOULUTUKSEN HAKUMENETTELYSTÄ ANNETUN VALTIONEUVOSTON ASETUKSEN MUUTTAMISEKSI

1 Asian tausta

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformi on yksi pääministeri Juha Sipilän hallituksen hallitusohjelman osaaminen ja koulutus -painopisteen kuudesta kärkihankkeesta. Hallitusohjelman mukaan ammatillista koulutusta uudistetaan vastaamaan tulevaisuuden osaamistarpeita uudistamalla ammatillisen koulutuksen kokonaisuutta koskeva toimintalainsäädäntö. Päällekkäisyyksiä poistetaan yhdistämällä nykyiset lait ammatillisesta peruskoulutuksesta (630/1998) ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (631/1998) uudeksi laiksi, jossa keskeisinä lähtökohtina ovat osaamisperusteisuus ja asiakaslähtöisyys. Tasavallan presidentti on vahvistanut uuden ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 11 päivänä elokuuta 2017. Laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018. Uudella ammatillisesta koulutuksesta annetulla lailla kumotaan ammatillisesta peruskoulutuksesta annettu laki ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettu laki.

Valtioneuvoston asetuksella ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen ja perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen hakumenettelystä (294/2014), jäljempänä *yhteishakuasetus*, säädetään valtakunnallisista hauista kyseisiin koulutuksiin. Muutosasetuksella muutettaisiin yhteishakuasetuksen säännöksiä siten, että ne vastaavat uuden ammatillisesta koulutuksesta annetun lain säännöksiä ja terminologiaa.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain kumoutuessa, kumoutuu myös asetus opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatillisessa peruskoulutuksessa (4/2013), jäljempänä *valintaperusteasetus*. Uusi valintaperusteasetus on annettu 6 päivänä lokakuuta 2017 opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksena.

2 Asetuksen antovaltuus

Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 37 §:ssä säädetään ammatilliseen koulutukseen hakeutumisesta ja hakumenettelyistä. Pykälän 2 momentti sisältää valtuuden säätää valtakunnallisista hakumenettelyistä valtioneuvoston asetuksella.

3 Nykytila

Ammatilliseen koulutukseen on voinut hakeutua valtakunnallisessa yhteishaussa sekä ns. suorassa haussa ottamalla yhteyttä suoraan koulutuksen järjestäjään. Valtakunnallinen yhteishaku on järjestetty keväisin. Sen ensisijaisena kohderyhmänä ovat hakuvuonna perusopetuksen tai valmentavan koulutuksen päättävät nuoret. Yhteinen hakumenettely tukee perusopetuksen päättävän ikäluokan välitöntä siirtymistä jatko-opintoihin ja työelämään. Yhteishakua ei ole kuitenkaan rajattu pelkästään edellä mainitun kohderyhmän käyttöön, vaan yhteishaun kautta koulutukseen voivat hakeutua myös muut vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa olevat. Valtakunnallisessa am-

matillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishaussa käytetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädettyjä valintaperusteita.

Perusopetuksen päättänyt henkilö hakeutuu tyypillisesti ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun ammatilliseen perustutkintoon johtavaan peruskoulutukseen tai lukiolaissa tarkoitettuun lukiokoulutukseen. Perusopetuksen päättänyt henkilö voi hakeutua myös erilaisiin perusopetuksen päättäneille tarkoitettuihin valmistaviin koulutuksiin, jos hakijalla ei perusopetuksen jälkeen ole edellytyksiä siirtyä tutkintotavoitteiseen toisen asteen koulutukseen tai jos hakija ei ole tullut valituksi tutkintotavoitteiseen koulutukseen.

Yhteishaun päättymisen jälkeen ilman opiskelupaikkaa jääneet henkilöt ohjataan hakeutumaan ammatilliseen koulutukseen erillishaussa taikka ns. suorassa haussa ottamalla yhteyttä suoraan koulutuksen järjestäjään. Ns. suora haku palvelee myös koulutusta vaihtavia, jolloin heidän ei tarvitse odottaa kevään yhteishakua hakeutukseen uuteen koulutukseen. Yhteishaun jälkeen opetuksen tai koulutuksen järjestäjä on lisäksi voinut käyttää yhteishakuasetuksen 3 §:ssä tarkoitettuja lisähakujia, joissa yhteishaussa täyttämättä jääneitä opiskelupaikkoja on täytetty. Opetuksen tai koulutuksen järjestäjä on päättänyt lisähakujen hakumenettelyistä.

Valtakunnallisen yhteishaun hakumenettelyistä säädetään perusopetuslain (628/1998) 28 a §:n, lukiolain (629/1998) 19 §:n 2 momentin ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) 26 §:n 2 momentin nojalla annetussa yhteishakuasetuksessa. Yhteishakuasetuksen 1 §:ssä säädetään ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishausta, 2 §:ssä perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen hausta sekä 2 a §:ssä erityisopetuksena järjestettävän ammatillisen koulutuksen hausta. Lisäksi asetuksessa säädetään hakuissa noudatettavista menettelyistä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää yhteishakuasetuksessa tarkoitettujen hakujen ajankohdista ja Opetushallitus puolestaan hakurekisterin pitoon liittyvästä tarkemmasta aikataulusta. Opetushallitus vastaa myös hakujen valtakunnallisesta toteuttamisesta sekä hakemusten vastaanottamisesta, käsittelemisestä ja säilyttämisestä. Opetushallituksen tehtävänä on lisäksi tuottaa yhteistyössä opetuksen ja koulutuksen järjestäjien kanssa tietoa, joka edistää opiskelupaikkaa vaille jääneiden hakeutumista koulutukseen ja työelämään.

Yhteishakuasetuksen 1 §:n mukaan ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishakua käytetään otettaessa opiskelijoita ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun ammatilliseen peruskoulutukseen ja lukiolaissa tarkoitettuun lukiokoulutukseen. Pykälän 2 momentissa säädetään niistä koulutuksista ja tutkinnoista, joihin ei hakeuduta 1 §:ssä tarkoitetun yhteishaun kautta. 1 §:n 3 momentin mukaan yhteishaussa ei voi hakeutua ammatilliseen koulutukseen, jos on perusopetuksen jälkeen suorittanut ammatillisen perustutkinnon, muun ammatillisen tutkinnon tai korkeakoulututkinnon. Koulutuksen järjestäjä päättää hakumenettelyistä otettaessa edellä tarkoitettuja henkilöitä ammatilliseen peruskoulutukseen tai lukiokoulutukseen.

Yhteishakuasetuksen 2 §:ssä säädetään perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen hausta. Perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen tavoitteena on antaa valmiuksia hakeutua ammatilliseen peruskoulutukseen sekä vahvistaa edellytyk-

siä suorittaa ammatillinen perustutkinto. Yhteishakuasetuksen 2 §:n mukaan perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen haussa valitaan opiskelijoita perusopetuslaissa tarkoitettuun lisäopetukseen, lukiolaissa tarkoitettuun maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävään lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen ja ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaan koulutukseen.

Yhteishakuasetuksen 2 a §:ssä säädetään erityisopetuksena järjestettävän ammatillisen koulutuksen hausta. Säännöksen mukaan erityisopetuksena järjestettävän ammatillisen koulutuksen hakua käytetään otettaessa opiskelijoita ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 20 §:n 2 momentissa tarkoitettua erityisopetuksen erityisen koulutustehtävän perusteella järjestettävään koulutukseen. Haku kattaa erityisopetuksena järjestettävän ammatillisen peruskoulutuksen eli tutkintotavoitteisen koulutuksen, ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen.

Ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 27 §:n 5 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voi päättää tarkemmin opiskelijaksi ottamisen perusteista. Opetus- ja kulttuuriministeriö on antanut asetuksen opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatillisessa peruskoulutuksessa (4/2013) (*valintaperusteasetus*). Valintaperusteasetuksen 2 §:n mukaan asetusta sovelletaan otettaessa opiskelijoita ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen, joka on tarkoitettu perusopetuksen tai lukiopöppimäärän suorittaneille. Valintaperusteasetuksen soveltaminen ei siten ole ollut sidottu yhteishaun käyttämiseen.

Valintaperusteasetuksen 2 §:n 2 momentin mukaan asetusta ei sovelleta otettaessa opiskelijoita ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen, joka järjestetään erityisopetuksena erityisen koulutustehtävän perusteella, vieraskielisenä tai näyttötutkintoon valmistavana koulutuksena tai oppisopimuskoulutuksena taikka otettaessa opiskelijoita, joilla on jo ammatillinen perustutkinto, muu perusopetuksen jälkeen suoritettu ammatillinen tutkinto tai korkeakoulututkinto. Asetusta ei sovelleta myöskään otettaessa opiskelijoita ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 3 §:ssä tarkoitettuihin valmistaviin ja valmentaviin koulutuksiin eikä otettaessa opiskelijoita lennonjohdon perustutkintoon. Erityisopetuksena järjestettävän ammatillisen koulutuksen ja perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen haussa kukin koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijoiden valintaperusteista itsenäisesti ja suorittaa alustavan opiskelijavalinnan kuten suorassa haussa koulutuksen järjestäjälle. Kuten edellä on todettu, valintaperusteasetus (4/2013) kumoutuu ammatillisesta koulutuksesta annetun lain tullessa voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018 ja uusi valintaperusteasetus on annettu 6 päivänä lokakuuta 2017 opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksena.

4 Yksityiskohtaiset perustelut

1 § *Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishaku*

Asetuksen 1 §:ssä säädetään ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishaun käyttöalasta. 1 §:n 1 momenttia muutettaisiin vastaamaan ammatillista koulutusta koskevaa lakia niin, että siinä säädettäisiin, että yhteishakua käytettäisiin otettaessa opiskelijoita ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun ammatilliseen perustutkintokoulutukseen ja lukiolaissa tarkoitettuun lukiokoulutukseen.

Voimassa olevaa säännöstä vastaavasti 2 momentissa säädettäisiin koulutuksista, joihin hakeutumisessa yhteishakua ei käytetä. Pykälässä ei nykytilasta poiketen olisi enää mainintaa näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon valmistavasta koulutuksesta, koska näyttötutkintojärjestelmästä on luovuttu ammatillisen koulutuksen reformin myötä ja on siirrytty yhteen tutkinnon suorittamistapaan.

Asetusta ei sovellettaisi otettaessa opiskelijoita ammatilliseen perustutkintokoulutukseen, johon liittyy ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 27 §:ssä tarkoitettu kehittämistehtävä urheilijoille suunnatun ammatillisen perustutkintokoulutuksen järjestämiseksi. Tällaisesta kehittämistehtävästä voidaan määrätä opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämässä tutkintojen ja koulutuksen järjestämisluvassa. Urheilijoille suunnattuun ammatilliseen perustutkintokoulutukseen hakeudutaan voimassa olevien säädösten perusteella valtakunnallisen hakumenettelyn kautta, mutta ehdotuksessa hakeutuminen siirrettäisiin jatkuvaan hakuun.

Asetuksen 1 §:n 2 momentin voimassa oleva 4 kohta muutettaisiin vastaamaan lakia ammatillisesta koulutuksesta säännösviittauksen ja terminologian osalta. Voimassa olevan asetuksen 4 kohdassa säädetään erityisopetuksen erityisestä koulutustehtävästä. Uudessa ammatillista koulutusta koskevassa laissa säädetään erityisopetuksen sijaan erityisen tuen tarpeesta sekä vaativan erityisen tuen tarpeesta. Asetuksen 1 §:n 2 momentin 4 kohdassa ehdotetaan säädettäväksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 65 §:ssä tarkoitettua vaativan erityisen tuen tehtävän perusteella järjestettävään ammatilliseen perustutkintokoulutukseen hakeutumisesta, jossa ei käytettäisi yhteishakua.

Asetusta ei sovellettaisi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 8 §:ssä tarkoitettuihin ammatillista osaamista syventäviin tai täydentäviin koulutuksiin, joiden tavoitteena ei ole tutkinnon tai sen osan suorittaminen, eikä ammatilliseen tehtävään valmistaviin koulutuksiin, jotka valmistavat ansio- ja liikennelentäjän tehtäviin, lennonjohtajan tehtäviin tai kaupunkiraideliikenteen kuljettajien tehtäviin. Mainitut koulutukset rajautuvat asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle asetuksen 1 §:n 1 momentin perusteella. Asetuksen 1 §:n 2 momentin 5 kohdassa säädettäisiin kuitenkin, ettei yhteishakua sovellettaisi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 8 §:ssä tarkoitettuun muuhun ammatilliseen koulutukseen hakeuduttaessa, johon myös voimassa olevan 5 kohdan lennonjohdon perustutkinto sisältyy. Säännös on tältä osin informatiivinen.

Asetuksen 1 §:n 2 momentin 8 ja 9 kohdissa säädettäisiin ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaiseen työvoimakoulutukseen ja henkilöstökoulutukseen hakeutumisesta. Mainittuihin koulutuksiin valittaessa ei käytettäisi yhteishakua, sillä työvoimakoulutukseen valinnasta päättää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) mukaan työ- ja elinkeinotoimisto ja henkilöstökoulutukseen valinnasta päättää ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 37 §:n mukaan työnantaja yhteistyössä koulutuksen järjestäjän kanssa.

Asetuksen 1 §:n 2 momentin 1, 2 ja 6 kohtia täsmennettäisiin terminologian osalta vastaamaan ammatillista koulutusta koskevaa lakia. Ehdotetut kohdat 7, 10, 11 ja 12 olisivat sisällöltään samat kuin voimassa olevan yhteishakuasetuksen kohdat 7, 8, 9 ja 10.

2 § Perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen haku

Asetuksen 2 §:ssä säädettäisiin perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen haun soveltamisalaan kuuluvista koulutuksista. Voimassa olevaa säännöstä vastaavasti ehdotetun säännöksen mukaan perusopetuksen jälkeisen valmistavan koulutuksen hakua sovellettaisiin otettaessa opiskelijoita perusopetuslaissa tarkoitettuun lisäopetukseen, lukiolaissa tarkoitettuun maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävään lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen sekä ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen. Terminologiaa täsmennettäisiin niin, että 3 kohdassa säädettäisiin ammatilliseen koulutukseen valmentavasta koulutuksesta ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen sijaan.

2 a § Vaativan erityisen tuen tehtävän perusteella järjestettävän ammatillisen koulutuksen haku

Ehdotetun säännöksen mukaan 2 a §:ssä tarkoitettua ammatillisen koulutuksen hakua käytettäisiin otettaessa opiskelijoita ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 65 §:ssä tarkoitetun vaativan erityisen tuen tehtävän perusteella järjestettävään koulutukseen. Haku kattaisi ammatillisen perustutkintokoulutuksen, ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen. Säännös vastaisi sisällöllisesti voimassa olevaa säännöstä. Terminologisina muutoksina erityisopetuksen sijaan säädettäisiin vaativan erityisen tuen tehtävän perusteella järjestettävästä ammatillisesta koulutuksesta ja lisäksi muutettaisiin 1 ja 2 kohta vastaamaan uuden ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaista terminologiaa.

3 § Lisähaut

Asetuksen 3 §:ssä säädetään lisähauista. Opetuksen tai koulutuksen järjestäjä on voinut päättää hakumenettelystä täytettäessä asetuksessa tarkoitettujen hakujen päättymisen jälkeen täyttämättä jääneitä opiskelupaikkoja. Lisähakuja on käytetty sekä ammatillisen koulutuksen että lukiokoulutuksen hakukohteissa. Uuden ammatillista koulutusta koskevan lain voimaantulon myötä ammatillisessa koulutuksessa pääasialliseksi hakeutumistavaksi tulee jatkuva haku, jossa hakija ottaa suoraan yhteyttä koulutuksen järjestäjään koulutukseen hakeutuakseen. Yhteishaun päättymisen jälkeen ammatillisessa koulutuksessa siirryttäisiin suoraan jatkuvaan hakuun. Tämän vuoksi ammatillisessa koulutuksessa ei enää käytettäisi lisähakuja. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi niin, että se koskisi lukiolaissa tarkoitettua koulutusta ja perusopetuslaissa tarkoitettua lisäopetusta. Lukiolaissa tarkoitettu koulutus käsittäisi sekä nuorille että aikuisille tarkoitetun lukiokoulutuksen ja lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen.

9 § Hakemuksen toimittaminen

Asetuksen 9 §:ssä säädetään hakemuksen toimittamisesta. Säännökseen ehdotetaan informatiivista lisäystä, jonka mukaan hakijan tulisi toimittaa hakemus Opetushallitukselle sähköisen hakujärjestelmän kautta tai paperisena. Tämä vastaisi voimassa olevaa käytäntöä, sillä hakemus on voitu toimittaa sähköisesti opintopolku.fi -hakupalvelun kautta tai paperilomakkeena. Nykytilaa vastaavasti hakemuksen liitteet toimitettaisiin opetuksen tai koulutuksen järjestäjälle. Hakemukseen tarvitaan liitteitä

esimerkiksi hakeuduttaessa koulutukseen harkinnanvaraiseen valintaan perustuvan haun kautta.

12 § *Päätös opiskelijaksi ottamisesta*

Asetuksen 12 §:ssä säädetään opiskelijaksi ottamista koskevan päätöksen tekemisestä. Säännös vastaisi sisällöllisesti voimassa olevaa säännöstä. Säännöksessä todetaan se periaate, että hallintopäätöstä opiskelijaksi ottamisesta ei tee hakurekisteri, vaan opetuksen tai koulutuksen järjestäjä. Säännöksen viittaus ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 26 a §:ään ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan uuden lain vastaavaa 43 §:ää.

5 Esityksen vaikutukset

Esityksessä ehdotetaan asetuksen säännöksiä päivitettäväksi vastaamaan uutta ammatillista koulutusta koskevaa lakia. Ehdotuksilla ei siten ole olennaisia taloudellisia tai muita vaikutuksia.

6 Asian valmistelu

Muutosehdotukset on valmisteltu opetus- ja kulttuuriministeriössä yhteistyössä Opetushallituksen kanssa ammatillisen koulutuksen kokonaisuudistuksen valmistelun yhteydessä.

Muutosehdotuksista on pyydetty lausunnot keskeisiltä sidosryhmiltä. Lausuntojen antamisen määräaika päättyi 11 päivänä elokuuta 2017 ja asiaan annettiin yhteensä noin 65 lausuntoa. Lausunnoissa otettiin kantaa hakujen aikataulutukseen, josta ei säädetä asetuksella. Lisäksi lausunnoissa tuotiin esiin vastakkaisia kantoja liittyen urheilijoille suunnattuun ammatilliseen perustutkintoon hakeutumiseen.

7 Voimaantulo

Muutosasetus tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018 eli samaan aikaan kuin laki ammatillisesta koulutuksesta. Asetusta sovellettaisiin 1 päivänä elokuuta 2018 tai sen jälkeen alkavaan koulutukseen. Ennen mainittua ajankohtaa alkavaan koulutukseen sovellettaisiin asetuksen voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.